

‘Kunstenaars en administratie gaan niet samen’

Interview met Saskia Leefsma, eigenaar van Artdata

Opgegroeid in een kunstenaarsgezin en altijd omringd door creatievelingen weet Saskia Leefsma dat de meeste kunstenaars keihard werken, maar van administreren en registreren weinig kaas gegeten hebben. Maar wat verzamelaars zo graag met hun boeken doen, dat willen kunstenaars toch ook met hun werken? Wat is fijner dan een overzicht te hebben van je eigen bezit, en vooral ontwikkeling? Eigen onderzoek ter afsluiting van een master Documentaire informatiewetenschap aan de Universiteit van Amsterdam (UvA) bevestigde haar vermoeden (Leefsma 2010). En ze zag daar voor zichzelf een rol weggelegd.

Na jaren te hebben gewerkt als bibliothecaris en informatiespecialist (onder andere bij de Boekmanstichting) richtte Leefsma in 2010 hier toe een eigen bedrijf op, Artdata. Samen met kunstenaars zoekt ze naar een bestendige oplossing voor actueel én postuum beheer van kunstwerken. Op basis van haar praktische bibliotheekervaring biedt ze kunstenaars, nabestaanden en verzamelaars adviezen over en begeleiding bij het samenstellen van een digitale oeuvre-catalogus. ‘Uit zo’n overzicht kunnen vervolgens, op voorspraak van de kunstenaar of eigenaar,

bijvoorbeeld selecties worden gemaakt op titel, thema, materiaal of jaar. Klanten, zakenpartners maar ook de boekhouder hebben zo een selectieve toegang tot het werk,’ aldus Leefsma.

Het is van belang voor kunstenaars om hun werk te registreren want het biedt naslagwaarde, een beeldende geheugensteun, legt ze uit. ‘Een overzicht van een collectie bij leven maakt ook het postuum beheer, door familie, vrienden of curatoren, een stuk makkelijker. Dat kan een reden zijn om inventarisatie van eigen werk te beschouwen als wezenlijk onderdeel van de beroepspraktijk.’ Het is bovendien een hulpmiddel bij tentoonstellingen, uitleningen en verkoop. Wat is de conditie van een werk, van welk materiaal is het gemaakt en met welke techniek? Kunstenaars hebben behoefte aan deze data, bijvoorbeeld vanwege opslag en transport, maar vrijwel niemand noteert en beheert ze. ‘Terwijl het hooguit een kwartiertje per kunstwerk kost.’

Persoonlijke wensen

Regelmatig ontmoet ze kunstenaars met wensen voor registratie van hun werk die daarbij kiezen voor het internet en sociale media, maar Leefsma waarschuwt steevast voor de kwetsbaarheid ervan. ‘De platforms zijn weliswaar voorhanden, maar ze kunnen plotseling omvallen. Het kan zomaar gebeuren dat je alle data kwijt bent! Het is niet duurzaam’, legt ze uit. ‘Beter is het daarom zelf iets te maken, een kleine database bijvoorbeeld, zodat je zelfstandig en onafhankelijk bent.’

(Internationale) standaarden voor uitwisseling en blijvende toegankelijkheid van gegevens zijn uitgangspunten van archivering, maar volstaan niet. Leefsma: ‘Naast de metadata spelen persoonlijke wensen en verlangens van de kunst-

Wat verzamelaars zo graag met hun boeken doen, dat willen kunstenaars toch ook met hun werken?

naars of collectiehouder een cruciale rol. De registratie dient zo persoonlijk mogelijk plaats te vinden want de eigenaar moet er helemaal achter staan, alsof hij deze zelf verzonnen heeft.' Leefsma beschouwt het dan ook als een belangrijk doel om niet alleen te adviseren, maar ook kennis door te geven, zodat kunstenaars het overzicht op eigen houtje kunnen bijhouden. Zo nodig met haar hulp.

Als voorbeeld noemt ze een beeldhouwster die zelf een Excelbestand had ontworpen om beschrijvingen van haar werken in op te nemen. 'Het probleem was dat in het spreadsheet de rijen onderling met elkaar te maken hadden. Sorteren op jaar bijvoorbeeld gooide dit verband onmiddellijk in de war. Gelukkig is het met mijn hulp op orde gebracht en kan ze het nu vrijwel zelfstandig bijhouden.'

Van 13 naar 6,5 meter

Gedachten over nalatenschap speelden ongetwijfeld een rol toen choreografe Krisztina de Châtel besloot haar omvangrijke archief met tekst- en beeldverslagen van performances, informatie over speeldata, kritieken et cetera te laten beschrijven en digitaliseren. Onder leiding van Leefsma klaarden vier studenten van onder meer de Reinwardt Academie en de master Culturele informatiewetenschap van de Universiteit van Amsterdam de omvangrijke klus. 'Haar nalatenschap is ermee verzekerd, compact en doorzoekbaar.' Door samen te werken in een team kan iedereen zich concentreren op waar hij of zij goed in is, legt ze uit. 'Samenwerken en kennis delen zijn belangrijk. Waarom zou iemand telkens het wiel opnieuw moeten uitvinden?'

Een ander voorbeeld is het archief van architect Hans Hagenbeek, thans in ruste. 'Hij bewaarde alles, was zeer bevlogen.' Van meet af aan vond Hagenbeek het belangrijk dat zijn archief behouden zou blijven ten behoeve van onderzoek. Met Annemieke Jurgens (van adviesbureau InfoManagement) heeft ze 13 meter materiaal teruggebracht tot 6,5 meter archiefdozen, vol tekeningen, foto's, correspondentie. Alles is gedocumenteerd, 'ontniet en ontijzerd'. Vanwege de enorme hoeveelheid moest er veel materiaal gesaneerd worden, maar 'beperken geeft het waarde', aldus Leefsma. 'Je brengt het als het ware terug tot de kern.' Inmiddels wil het Stadsarchief Amsterdam het archief opnemen en

Deel van het archief van architect Hans Hagenbeek. Foto: Annemieke Jurgens

digitaliseren. Ook verschijnt er in 2017 bij uitgeverij Eburon een oevrecatalogus, met een overzicht van zijn werk, uitgebreide aandacht voor een aantal projecten en een beschouwing door architectuurhistorica Marijke Beek. Leefsma: 'Ik vind het geweldig als er na het archiveren en behapbaar maken van een collectie meer gebeurt, zoals nu met deze catalogus. Dan kun je pas zeggen dat een collectie goed is beheerd!

Ze pleit voor een Worldcat voor kunstenaars en verzamelaars. 'In de Worldcat zoals we die al kennen staan wereldwijd boeken en hun vindplaatsen geregistreerd. Dat moet er ook voor kunstwerken komen, zodat deelnemers hun werken kunnen registreren aan de hand van metadata, en informatie over verplaatsingen van werken, via verkoop, bruikleen, schenking, kunnen toevoegen, uiteraard met besloten, niet-publieke velden. Dan is voor iedereen duidelijk wie wat bezit en ook een museum, galerie of verzamelaar kan er vervolgens gebruik van maken. Maar ja, wie gaat dat betalen?' ●

Literatuur

Leefsma, S. (2010) *Postuum beheer: een verkennend onderzoek naar de ontsluiting van nagelaten collecties van kleine meesters*. Masterscriptie Universiteit van Amsterdam.